

(2) ชื่อผู้รับฉันทะ

(3) ตั้งผู้รับฉันทะนั้นเพื่อการประชุมครั้งคราวได หรือตั้งไว้ช่วงระยะเวลาเพียงได”

มาตรา 1189 บัญญัติว่า “อันหนังสือตั้งผู้รับฉันทะนั้น ถ้ามีผู้ซึ่อรับฉันทะประ拯救จะออกเสียงในการประชุมครั้งใด ต้องนำไปวางต่อผู้เป็นประธานแต่เมื่อเริ่มหรือก่อนเริ่มประชุมครั้งนั้น”

มาตรา 1190 บัญญัติว่า “ในการประชุมใหญ่ได ๆ ข้อมติอันเสนอให้ลงคะแนนท่านให้ตัดสินด้วยวิธีขูมือ เว้นแต่เมื่อก่อนหรือในเวลาที่แสดงผลแห่งการขูมีนั้น จะได้มีผู้ถือหุ้นสองคนเป็นอย่างน้อยติดใจร้องขอให้ลงคะแนนลับ”

มาตรา 1191 บัญญัติว่า “ในการประชุมใหญ่ได เมื่อผู้เป็นประธานแสดงว่ามติอันได้นับคะแนนขูมือเป็นอันว่าได้หรือตกก็ได และได้จดทะเบียนลงไว้ในสมุดรายงานประชุมของบริษัทดังนี้แล้ว ท่านให้ถือเป็นหลักฐานเพียงพอที่จะพึงได้ตามนั้น

ถ้ามีผู้ติดใจร้องขอให้ลงคะแนนลับไซร์ ท่านให้ถือว่าผลแห่งคะแนนลับนั้นเป็นมติของที่ประชุม”

มาตรา 1192 บัญญัติว่า “ถ้ามีผู้ติดใจร้องขอโดยชอบให้ลงคะแนนลับ การลงคะแนนเช่นนั้นจะทำด้วยวิธีได้สุดแล้วแต่ผู้เป็นประธานจะสั่ง”

มาตรา 1193 บัญญัติว่า “ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน จะเป็นในการขูมีก็ได หรือในการลงคะแนนลับก็ได ให้ผู้เป็นประธานในที่ประชุมมีคะแนนอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงซึ่งหาก”

มาตรา 1194 บัญญัติว่า “ถ้าที่ประชุมใหญ่ได้ลงมติอันได้เป็นลำดับกันสองครั้งประชุมแล้ว มติอันนั้นท่านให้ถือว่าเป็นมติพิเศษ เมื่อได้ทำให้เป็นไปโดยวิธีดังจะกล่าวต่อไปนี้คือ

ข้อความที่จะนำเสนอให้ลงมตินั้น ได้จดลงในคำบอกรกล่าวนัดประชุมใหญ่ครั้งแรกที่ประชุมครั้งแรกได้ลงมติโดยคะแนนเสียงข้างมากไม่ต่างกว่าสามในสี่ส่วนของจำนวนเสียงทั้งหมด

การประชุมครั้งหลังนั้น ได้นัดเรียกและได้ประชุมกันในเวลาไม่น้อยกว่าสิบสี่วันและไม่มากกว่าหกสิบเจ็ดวัน ภายหลังการประชุมครั้งแรก

ข้อความอันที่ประชุมครั้งแรกได้ลงมตินั้น ได้จดลงไว้เต็มจำนวนในคำบอกรกล่าวนัดประชุมครั้งหลังด้วย

ที่ประชุมครั้งหลังได้ลงมติยืนตามมติของที่ประชุมครั้งแรกโดยคะแนนเสียงข้างมากนับได้ไม่น้อยกว่าสองในสามส่วนของจำนวนเสียงทั้งหมด

มาตรา 1195 บัญญัติว่า “การประชุมใหญ่นั้นถ้าได้นัดเรียก หรือได้ประชุมกัน

หรือได้ลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติในลักษณะนี้ก็ตี หรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทก็ตีเมื่อกรรมการ
หรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดร้องขึ้นแล้ว ให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้น
เสีย แต่ต้องร้องขอภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันลงมตินั้น”

4. บัญชีงบดุล

มาตรา 1196 บัญญัติว่า “อันบัญชีงบดุลนั้น ท่านต้องว่าต้องทำอย่างน้อยครั้งหนึ่งทุก
รอบสิบสองเดือน คือเมื่อเวลาสุดรอบสิบสองเดือนอันจัดว่าเป็นครบปีในทางบัญชีเงินของ
บริษัทนั้น

อนึ่ง งบดุลต้องมีรายการย่อแสดงจำนวนสินทรัพย์และหนี้สินของบริษัทกับทั้งบัญชี
กำไรและขาดทุน

มาตรา 1197 บัญญัติว่า “งบดุลนั้นต้องจัดให้มีผู้สอบบัญชีคนหนึ่งหรือหลายคน
ตรวจสอบแล้วนำเสนอด้วยอนุมัติในที่ประชุมใหญ่ภายใต้เงื่อนไขนับแต่วันที่ลงในงบดุลนั้น

อนึ่ง ให้ส่งสำเนางบดุลไปยังบุคคลทุกคนบรรดาภิชื่อในทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัท
แต่ก่อนวันนัดประชุมใหญ่ล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน

นอกจากนั้น ให้มีสำเนางบดุลเปิดเผยไว้ในสำนักงานของบริษัทในระหว่างเวลา
เช่นวันนั้น เพื่อให้ผู้ทรงใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือหุ้นนั้นตรวจสอบได้ด้วย”

มาตรา 1198 บัญญัติว่า “ในเมื่อเสนองบดุล กรรมการต้องเสนอรายงานต่อที่ประชุม¹
ใหญ่ แสดงว่าภายในการนั้นได้ดำเนินการตามที่ได้จัดทำไว้เป็นประการใด”

มาตรา 1199 บัญญัติว่า “บุคคลใดประราถนาจะได้สำเนางบดุลฉบับหลังที่สุดจาก
บริษัทใด ๆ ก็ชอบที่จะซื้อเอาได้โดยราคาไม่เกินกว่าฉบับลงทะเบียนคงค้าง”

ให้เป็นหน้าที่ของกรรมการที่จะส่งสำเนางบดุลทุกฉบับไปยังนายทะเบียนไม่ช้า
กว่าเดือนหนึ่งนับแต่ซึ่งงบดุลนั้นได้รับอนุมัติในที่ประชุมใหญ่”

5. เงินปันผลและเงินสำรอง

มาตรา 1200 บัญญัติว่า “การแจกเงินปันผลนั้น ต้องคิดตามส่วนจำนวนซึ่งผู้ถือหุ้น²
ได้ส่งเงินแล้วในหุ้นหนึ่ง ๆ เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นในเรื่องหุ้นบุรุษสิทธิ”

มาตรา 1201 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ประกาศอนุญาตเงินปันผลออกจาก โดยมติของ
ที่ประชุมใหญ่”

กรรมการอาจจ่ายเงินปันผลระหว่างกาลให้แก่ผู้ถือหุ้นได้เป็นครั้งเป็นคราวในเมื่อ
ปรากฏแก่กรรมการว่าบริษัทมีกำไรสมควรพอที่จะทำเช่นนั้น

ห้ามมิให้จ่ายเงินปันผลจากเงินประเภทอื่นออกจากเงินกำไร ถ้าหากบริษัทขาด

ทุนห้ามมิให้จ่ายเงินบันผลจนกว่าจะได้แก้ไขให้หายขาดทุนเช่นนั้น”

มาตรา 1202 บัญญัติว่า “ทุกคราวที่แจกเงินบันผล บริษัทต้องจัดสรรเงินไว้เป็นทุนสำรองอย่างน้อยหนึ่งในสิบส่วนของจำนวนผลกำไร ซึ่งบริษัททำมาหากได้จากการของบริษัทจนกว่าทุนสำรองนั้นจะมีจำนวนถึงหนึ่งในสิบของจำนวนทุนของบริษัทหรือมากกว่านั้น แล้วแต่จะได้ตกลงกำหนดเอาไว้ในข้อบังคับของบริษัท

ถ้าได้ออกหุ้นโดยคิดเอาราคาเกินกว่าที่ปรากฏในใบหุ้นเท่าใดจำนวนที่คิดเกินนี้ ท่านให้บอกทบทื้อในทุนสำรองจะมีจำนวนเท่าถึงจำนวนที่กำหนดไว้ใน วรรคก่อน”

มาตรา 1203 บัญญัติว่า “ถ้าจ่ายเงินบันผลไปโดยฝ่าฝืนความในมาตราห้าสิบองค์ชั่ง กล่าวมาใช้รั เจ้านี้ทั้งหลายของบริษัทชอบที่จะเรียกເອາເງິນຈໍານວນซึ่งໄດ້ແຈກໄປດືນມາຍັງ ບຣີສັກໄດ້ ແຕ່ວ່າຄູ່ຜູ້ອ້ອຸ້ນຄົນໄດ້ຮັບເງິນบันພລໄປແລ້ວໂດຍສຸຈົມ ທ່ານວ່າຈະກັບບັນດັບໃຫ້ ເຂົ້າຈຳຄືນນັ້ນທ່ານໄດ້ໄມ່”

มาตรา 1204 บัญญัติว่า “การบอกกล่าวว่าจะบันผลอย่างใด ๆ อันໄດ້ອນຸ້າຕາໄຫ້ຈ່າຍນັ້ນ ท່ານໄດ້ໂມໜ້ານາໃນໜັງສືອພິມພແທ່ງທັນທຶນບັນຫຼຶງສອງຄັ້ງເປັນອ່າງນ້ອຍ ພຣີມີຈະນັ້ນ ໄທມີຈະໝາຍບອກກລ່າວໄປຢັ້ງຕັ້ງຜູ້ອ້ອຸ້ນບຽນປາປຣາກູ້ຊ້ອຍໆໃນທະເບີນຜູ້ອ້ອຸ້ນຈົງທຸກຄົນ”

มาตรา 1205 บัญญัติว่า “ເງິນบันພລນັ້ນ ແມ່ຈະຄ້າງຈ່າຍອ່ອງທ່ານວ່າອາຈະຄິດເອົາດອກເບີຍ ແກ່ບຣີສັກໄດ້ໄມ່”

6. ສາມຸດແລະບັນຍືຂອງບຣີສັກ

มาตรา 1206 บัญญัติว่า “กรรมการต้องจัดให้มีบັນຍືສົງກລ່າວຕ້ອງປິເນໄວ້ໃຫ້ຖຸກ ກ້ວນຈິງ ຈົ່າກີ່າວິການ

(1) ຈໍານວນເງິນທີ່ບຣີສັກໄດ້ຮັບແລະໄດ້ຈ່າຍ ທີ່ງຮາຍກາຮັນເປັນເໜຸດໃຫ້ຮັບຫຼືຈ່າຍເງິນ ຖຸກຮາຍໄປ

(2) ສິນກວັບພົມແລະຫີ່ສິນຂອງບຣີສັກ”

มาตรา 1207 บัญญัติว่า “กรรมการต้องจัดให้ດັບນັກໍາຮາຍງານກາປະຊຸມແລະ ຂ້ອມຕີທັງໝົດຂອງທີ່ປະຊຸມຜູ້ອ້ອຸ້ນແລະຂອງທີ່ປະຊຸມກຣມກາລົງໄວ້ໃນສາມຸດໂດຍຸກດ້ອງ ສາມຸດ ນີ້ໄດ້ເກີບຮັກຫາໄວ້ ໃນ ສໍານັກງານທີ່ໄດ້ຈະທະເບີນຂອງບຣີສັກ ບັນທຶກເຊັ່ນນັ້ນອ່າງໜຶ່ງອ່າງໄດ້ ເມື່ອໄດ້ລັງລາຍມື່ອຂໍອງຜູ້ເປັນປະຫານແໜ່ງກາປະຊຸມທີ່ໄດ້ລັງມາ ຢີ້ວີ້ທີ່ໄດ້ດຳເນີນກາຮານ ປະຊຸມກົດ ຢີ້ວີ້ໄດ້ລັງລາຍມື່ອຂໍອງຜູ້ເປັນປະຫານແໜ່ງກາປະຊຸມຄັດຈາກຄັ້ງນັ້ນມາກົດ ທ່ານ ໄກສັນນິ່ງຮູ້ນາໄວ້ກ່ອນວ່າເປັນຫລັກຮູ້ນາອັນຸກຕ້ອງແໜ່ງຂ້ອງການທີ່ໄດ້ດັບນັກໍາຮາຍງານໃນສາມຸດນັ້ນ ແລະ

ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าการลงมติและการดำเนินของที่ประชุมอันได้จดบันทึกไว้นั้นได้เป็นไปโดยชอบ

ผู้ถือหุ้นคนใดจะขอตรวจสอบการดังกล่าวข้างต้นในเวลาใดเวลาหนึ่งระยะเวลาทำการงานก็ได้"

คำอธิบาย

1. บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

มีหลักการที่นำไปใช้ในการจัดการบริษัทโดยทั่วไปโดยสามารถนำไปใช้ได้ทั้ง 6 หัวข้อดังกล่าวแล้ว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1.1 กรรมการบริษัท เป็นผู้ดำเนินการบริหารกิจการของบริษัทแทนผู้ถือหุ้น โดยได้รับการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ดังนั้น หน้าที่ของกรรมการบริษัทมีสองประการ ที่สำคัญ คือ

ก. จัดการบริหารตามข้อบังคับของบริษัท

ข. การดำเนินงานอยู่ในอำนาจครอบของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น หมายถึง ที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นมีอำนาจเหนือกว่ากรรมการบริษัท โดยควบคุมดูแลกิจการที่กรรมการได้กระทำไปว่าได้ดำเนินการบริหารตามข้อบังคับของบริษัทหรือไม่ ซึ่งเป็นหน้าที่ของกรรมการบริษัทด้วยรายงานการดำเนินกิจการบริษัทให้ที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นทราบ ในกรณีเป็นเรื่องสำคัญต้องให้ที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นลงมติตัดสินในปัญหานั้น (มาตรา 1144)

1.2 ห้ามแก้ไขข้อบังคับของบริษัทหรือหนังสือบริคณฑ์สนธิหลังจากที่มีการจดทะเบียนบริษัท ยกเว้นกรณีที่ที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นมีมติพิเศษให้แก้ไขได้¹ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขข้อบังคับของบริษัท ต้องนำข้อบังคับนั้นไปจดทะเบียนภายในกำหนด 14 วัน นับแต่วันลงมติพิเศษในที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น พร้อมกับนำข้อบังคับหรือหนังสือบริคณฑ์สนธิที่ได้

¹ กิจการที่กฎหมายบังคับว่าต้องมีมติพิเศษมีดังต่อไปนี้

- (1) การตั้งข้อบังคับใหม่หรือเพิ่มเติมข้อบังคับหรือหนังสือบริคณฑ์สนธิ (มาตรา 1145)
- (2) การเพิ่มทุนโดยออกหุ้นใหม่ (มาตรา 1220)
- (3) การออกหุ้นใหม่ให้ชาระค่าหุ้นด้วยสิ่งอื่นนอกจากชำระด้วยเงิน (มาตรา 1221)
- (4) การลดทุน (มาตรา 1224)
- (5) การเลิกบริษัท (มาตรา 1236 อนุมาตรา 4)
- (6) การควบบริษัทเข้าด้วยกัน (มาตรา 1238)

แก้ไขจัดพิมพ์ขึ้นมอบให้หอทะเบียนอย่างละ 10 ฉบับด้วย (มาตรา 1145 ถึงมาตรา 1147)

1.3 สถานที่ตั้งสำนักงานของบริษัท บริษัทจำกัดต้องมีสำนักงานของบริษัทที่มีที่อยู่ที่แน่นอนเพื่อการติดต่อทั้งจากหอทะเบียนบริษัทและจากบุคคลภายนอก กรณีที่มีการย้ายที่ตั้งสำนักงานต้องแจ้งให้นายทะเบียนบริษัททราบเพื่อจดข้อความนั้นลงในทะเบียนบริษัท บริษัทจำกัดได้ฝ่าฝืนมีความผิดซึ่งมีโทษปรับไม่เกิน 2,000 บาท¹

1.4 แจ้งจำนวนทุนของบริษัทว่ามีการชำระแล้วเท่าใด ทุกรั้งที่บริษัทได้แสดงจำนวนทุนของบริษัท เพื่อป้องกันไม่ให้หลอกคนอื่นว่าทุนจะทะเบียนที่บริษัทที่ใช้ดำเนินการนั้น มีจำนวนเงินต่ำกว่าทุนจะทะเบียน เนื่องจากยังมีการค้างชำระค่าหุ้นอีก กรณีที่ฝ่าฝืนบริษัทมีความผิดต้องระวังโทษปรับได้เช่นเดียวกับกรณีไม่แจ้งเมื่อย้ายที่ตั้งสำนักงานของบริษัท

2. กรรมการ

กรรมการบริษัทมีหน้าที่ในการบริหารกิจการบริษัทดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องบทเบ็ดเสร็จทั่วไป คือดำเนินการบริหารจัดการบริษัทโดยตรง และการอยู่ในอำนาจครอบงำของที่ประชุมใหญ่ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องทราบรายละเอียดเกี่ยวกับกรรมการบริษัท ดังนี้คือ

2.1 กรรมการบริษัทคือใคร กรรมการบริษัทคือผู้ดำเนินงานของบริษัทแทนผู้ถือหุ้น โดยเลือกจากการประชุมตั้งบริษัท และการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น สำหรับจำนวนของกรรมการขึ้นอยู่กับมติที่ประชุมใหญ่ว่าจะให้มีจำนวนเท่าใด ก្នຍหมายไม่บังคับ ในทางปฏิบัติจะมีจำนวนหลายคนเพื่อช่วยกันทำงาน ในรูปคณะกรรมการบริษัท หน้าที่สำคัญของกรรมการบริษัท ได้กล่าวถึงในบทเบ็ดเสร็จทั่วไปมาแล้วว่ากรรมการบริษัทมีหน้าที่สำคัญสองประการคือ การจัดการบริหารตามข้อบังคับของบริษัท และการดำเนินงานอยู่ในอำนาจครอบงำของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น

2.2 อำนาจที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นที่เกี่ยวกับกรรมการบริษัท

ที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นมีสิทธิกำหนดดังนี้ คือ

1. จำนวนกรรมการ (มาตรา 1150)
2. ค่าตอบแทนหรือบำเหน็จของกรรมการ (มาตรา 1150)
3. การตั้งหรือถอนคณะกรรมการบริษัท (ยกเว้นกรณีกรรมการว่างลงโดยไม่ใช่การครบวาระ กรรมการมีอำนาจเลือกบุคคลผู้มาเป็นกรรมการแทนตามวาระของกรรมการ

¹ พ.ร.บ. กำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัทจำกัด มาตรา 14

ที่ว่างลงได้ (มาตรา 1151 และมาตรา 1155)

มีกฎหมายให้กรรมการบริษัท ไปทำการจดทะเบียนการตั้งกรรมการภายใน 14 วัน นับแต่วันแต่งตั้ง (มาตรา 1157) ยกเว้นกรณีที่กรรมการบริษัทคนเก่าได้รับเลือกเข้ามาอีก เพราะถือว่ายังไม่พ้นหน้าที่

2.3 ความรับผิดชอบของกรรมการบริษัท

ก. กรณีดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของบริษัทและข้อบังคับของบริษัท กิจการ ที่ทำไปผูกพันบริษัทเป็นผู้รับผิดชอบ กรรมการบริษัทไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว¹

ข. กรณีดำเนินงานนอกวัตถุประสงค์ของบริษัท กรรมการบริษัทด้วยรับผิดชอบ เป็นการส่วนตัว บริษัทไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะถือว่าได้มีการประ韶วัตถุประสงค์ของ บริษัทในราชกิจจานุเบกษาแล้วหลังจากการจดทะเบียนบริษัท กฎหมายถือว่าทุกคนรับทราบ

2.4 การออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท มี 5 ประการดังนี้คือ

1. ออกตามวาระ กฎหมายกำหนดให้กรรมการบริษัทออกตามวาระทุกครั้งที่มี การประชุมใหญ่สามัญ ในยัตราช่วงหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด แต่มีสิทธิเป็น กรรมการต่อไปได้ถ้าได้รับเลือกตั้งเข้ามาอีก (มาตรา 1152 และมาตรา 1153)

2. การลอกโดยที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น กรณีที่กรรมการบริษัทปฏิบัติหน้าที่บกพร่อง เป็นที่เสียหายแก่บริษัทหรือทุจริต ที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นมีอำนาจถอนกรรมการบริษัทออก ก่อนครบวาระ โดยแต่งตั้งบุคคลอื่นมาเป็นแทน ภายในกำหนดเวลาที่กรรมการผู้ถือหุ้นถอนนั้น จะมีวาระเหลืออยู่

3. การออกโดยกรรมการบริษัทกลาง

4. การออกตามผลของกฎหมาย มีอยู่ 4 กรณีที่ทำให้พ้นสภาพการเป็นกรรมการ บริษัท

1. ต้องคำพิพากษาให้คุณล้มละลาย

2. ตกเป็นบุคคลไร้ความสามารถ เช่น วิกฤติ

3. ตาย

4. ศาลสั่งให้เป็นบุคคลสามัญ

5. การออกตามข้อบังคับของบริษัท กรณีมีข้อบังคับบริษัทกำหนดเหตุกรณีออก

¹ ยกเว้นพิเศษตามกฎหมายอื่น เช่น การลงลายมือในเช็คแทนบริษัทแล้วเช็คไม่สามารถเขียนได้ (เช็คเด้ง) กรรมการบริษัทยังต้องรับผิดตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คได้

ของกรรมการบริษัท ในเรื่องอื่น ๆ อีก ย่อมมีผลบังคับ เช่น กรณีกรรมการบริษัทถูกศาลพิพากษาจำคุก ให้ถือว่าพ้นจากตำแหน่ง เป็นต้น

2.5 อำนาจของกรรมการในการประชุมของคณะกรรมการบริษัท¹ นอกจากจะมีข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ถ้าไม่ได้กำหนดไว้ให้ถือว่ากรรมการมีอำนาจในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. ลงคะแนนของคณะกรรมการบริษัท ถ้าไม่ได้กำหนดไว้ถือว่ามีกรรมการ 3 คน ถือเป็นการครบองค์ประชุม (ในกรณีที่บริษัทมีกรรมการด้วยกัน 3 คนขึ้นไป)

2. ประธานในที่ประชุมให้เลือกจากกรรมการบริษัทถ้าไม่มีประชุม ให้เลือกกรรมการอื่นเป็นประธานแทน

3. müdที่ประชุม ต้องได้คะแนนเสียงตามที่ข้อบังคับของบริษัทกำหนด ถ้าไม่มีกำหนดไว้ ให้ถือเสียงข้างมาก

4. กรณีกรรมการมีจำนวนไม่ครบองค์ประชุม ให้กรรมการที่เหลืออยู่ทำการได้เท่าที่จำเป็นคือ เรื่องเพิ่มกรรมการให้ครบจำนวนที่เป็นองค์ประชุม หรือนัดเรียกประชุมใหญ่ของบริษัทเท่านั้น

5. สิทธิของกรรมการบริษัท

ก. เรียกประชุมกรรมการบริษัท

ข. มอบอำนาจให้ผู้อื่นไปจัดการแทนตนในการปฏิบัติภาระของบริษัท โดยมอบให้ผู้จัดการหรืออนุกรรมการที่คณะกรรมการแต่งตั้งเป็นผู้ดำเนินการแทน

2.6 ความเกี่ยวพันระหว่างกรรมการกับบุคคลอื่น

ความเกี่ยวพันกับบุคคลภายนอก แม้การแต่งตั้งกรรมการจะบกพร่อง แต่กิจการที่ได้กระทำไปนั้นมีผลผูกพันบริษัท (ถือว่าเป็นเรื่องภายนอกบริษัท) และกฎหมายให้ใช้กฎหมายว่าด้วยตัวแทนมาใช้บังคับ (มาตรา 1167) เนื่องจากถือว่ากรรมการบริษัทดำเนินกิจการแทนบริษัทเฉพาะในส่วนที่ต้องรับผิดชอบกับบุคคลภายนอก แต่ไม่ได้หมายความว่ากรรมการบริษัทเป็นตัวแทนผู้รับมอบอำนาจทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 801²

ความเกี่ยวพันกับบริษัท

ก. หน้าที่ความรับผิดชอบเฉพาะตัวกรรมการมีสองประการ ได้แก่

1. ประกอบกิจการของบริษัทโดยใช้ความอื้อเพื่อสอดส่องอย่างบุคคลผู้ค้าขาย

¹ มาตรา 1159 ถึงมาตรา 1164

² คำพิพากษาฎีกาที่ 64/2520

ประกอบด้วยความระมัดระวัง หมายถึง กรรมการบริษัทต้องเอาใจใส่ในกิจกรรมของบริษัท เป็นพิเศษโดยถือมาตราฐานการทำงานของกรรมการบริษัทสูงกว่าวิญญาณหรือคุณธรรมด้วยที่ไว้

2. กรรมการบริษัทห้ามประกอบการค้าขายอันมีสภาพอย่างเดียวกับบริษัท และเป็นการแข่งขันกับการค้าขายของบริษัทไม่ว่าทำเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือของผู้อื่น หรือห้ามเป็นหัวส่วนไม่จำกัดความรับผิดในห้างหุ้นส่วนอื่นซึ่งประกอบกิจการอันมีสภาพอย่างเดียวกัน และเป็นการแข่งขันกับกิจการของบริษัท โดยไม่ได้รับความยินยอมจากที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น (มาตรา 1168)

ข. หน้าที่ความรับผิดชอบคณะกรรมการ มีดังนี้คือ

1. การใช้เงินค่าหุ้นนั้นได้มีการชำระเงินกันจริง
2. จัดให้มีและรักษาไว้ซึ่งสมุดบัญชีและเอกสารที่กฎหมายกำหนด
3. การแจกเงินปันผลหรือดอกเบี้ยให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด
4. ปฏิบัติการให้ถูกต้องตามดิติที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น

2.7 การฟ้องกรรมการที่ทำความเสียหายแก่บริษัท

ผู้มีสิทธิฟ้องได้แก่

1. บริษัท เนื่องในกรณีที่กรรมการทำความเสียหายแก่บริษัทอันเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของกรรมการนั้น เช่น ทำความผิดข้อบังคับของบริษัท ทำความผิดวัตถุประสงค์ของบริษัทที่กำหนดไว้ในหนังสือบัญชี หรือการไม่ปฏิบัติตามดิติที่ประชุมใหญ่ ยกเว้นแต่การกระทำที่ได้รับอนุมัติตามที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นแล้วหรือการกระทำที่อยู่ในวัตถุประสงค์ของบริษัท แต่เกินอำนาจของกรรมการเมื่อที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นให้สัตยาบันการกระทำนั้นแล้ว กรรมการไม่ต้องรับผิด

2. ผู้ถือหุ้น ในกรณีที่บริษัทไม่ฟ้องผู้ถือหุ้นมีสิทธิฟ้องคดีแทนบริษัทได้ หรือผู้ถือหุ้นที่ไม่ได้ยินยอมอนุมัติในที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นหรือผู้ถือหุ้นที่ไม่ได้มีสิทธิให้สัตยาบันการกระทำการของกรรมการมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการกระทำนั้นได้ ภายในกำหนดอายุความ 6 เดือนนับแต่วันที่ประชุมใหญ่ให้การอนุมัติ

3. เจ้าหนี้ของบริษัท ในกรณีที่บริษัทไม่ฟ้อง เจ้าหนี้ของบริษัทต้องการให้ตนเองได้รับการชำระหนี้ จึงมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายเฉพาะส่วนที่บริษัทเป็นหนี้อยู่เท่านั้น

3. ที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น

เป็นผู้ดูแลครอบงำการจัดการบริษัทซึ่งมีคณะกรรมการของบริษัทเป็นผู้จัดการ

บริษัทโดยตรง เนื่องจากผู้ถือหุ้นนั้นไม่มีสิทธิเข้าไปบริหารงานโดยตรงแต่มีสิทธิ udziałในผลประโยชน์จากการจัดการบริษัทผ่านที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น เนื่องจากการกรรมการบริษัทมีหน้าที่รายงานกิจการ การดำเนินงานของบริษัทและข้อมูลต่างๆที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นในเรื่องสำคัญ

การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นมี 3 ชนิดคือ

1. การประชุมตั้งบริษัท¹
2. การประชุมใหญ่สามัญ
3. การประชุมใหญ่วิสามัญ

3.1 การประชุมใหญ่สามัญ เป็นการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นครั้งแรก ก្នុងหมายกำหนดให้ประชุมภายใน 6 เดือนหลังจากการจดทะเบียนบริษัท และเป็นการประชุมประจำปีของบริษัท ซึ่งก្នុងหมายกำหนดให้ประชุมอย่างน้อยปีละครั้ง (ทุกระยะเวลา 12 เดือน)

กิจการที่ที่ประชุมใหญ่สามัญจะกระทำ² ปกติมีดังนี้คือ

1. คณะกรรมการบริษัทเสนอรายงานการดำเนินงานของบริษัทที่ปฏิบัติมาแล้วในรอบปี

2. ผู้สอบบัญชีเสนอรายงานการสอบบัญชี
3. อนุมัติบัญชีงบดุล
4. การจัดสรรกำไรของบริษัท (ทุนสำรองและเงินปันผล)
5. เลือกตั้งกรรมการใหม่และผู้สอบบัญชีใหม่
6. เรื่องอื่น ๆ

3.2 การประชุมใหญ่วิสามัญ ได้แก่ การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น เมื่อมีเหตุจำเป็นและไม่ใช่การประชุมใหญ่สามัญ ซึ่งมีกรณีดังต่อไปนี้คือ

1. กรรมการเห็นสมควร เมื่อกรรมการต้องการให้ที่ประชุมใหญ่ให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญ (มาตรา 1172)

2. บริษัทขาดทุนถึงกึ่งจำนวนทั้งหมด กรรมการต้องเรียกประชุมใหญ่วิสามัญทันทีเพื่อแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบถึงการขาดทุนนั้น (มาตรา 1172 วรรค 2)

3. ผู้ถือหุ้นมีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นของบริษัท ท่านั้นสือสารขอให้เรียกประชุม กรรมการต้องเรียกประชุมใหญ่วิสามัญทันที ถ้ากรรมการไม่เรียก

¹ ดูรายละเอียดในบทที่ 2 การจัดตั้งบริษัท

² ประกาศน์ อวยรัช, “คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท”, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528 หน้า 256

ประชุมภายใต้เงื่อนไขดังนี้ ผู้ถือหุ้นนั้นต้องมีสิทธิเรียกประชุมเมื่อได้รับหนังสือเชิญจากผู้จัดประชุมภายใน 30 วัน ผู้ถือหุ้นนั้นมีสิทธิเรียกประชุมเมื่อได้ (มาตรา 1174)

4. ผู้สอบบัญชีว่าargent กรรมการบริษัทต้องเรียกประชุมใหญ่สามัญ เพื่อแต่งตั้งผู้สอบบัญชีใหม่ทันที (มาตรา 1211)

3.3 วิธีเรียกประชุมใหญ่ มี 2 วิธีให้เลือกคือ

1. ลงพิมพ์โฆษณาคำนักอักษรล่าเเรียกประชุมใหญ่ในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ฉบับหนึ่งอย่างน้อย 2 ครั้ง ก่อนวันนัดประชุมใหญ่ไม่น้อยกว่า 7 วัน หรือ

2. ส่งคำนักอักษรล่าเเรียกประชุมใหญ่ทางไปรษณีย์ไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัท ก่อนวันนัดประชุมใหญ่ไม่น้อยกว่า 7 วัน (มาตรา 1175)

3.4 วิธีปฏิบัติในการประชุมใหญ่ นอกจากจะมีข้อบังคับของบริษัทให้ปฏิบัติเป็นอย่างอื่น กฎหมายได้กำหนดหลักทั่วไปดังนี้ คือ

ก. องค์ประชุม ต้องมีผู้ถือหุ้นมาประชุมรวมกัน รวมหุ้นที่ถืออยู่ไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนหุ้นทั้งหมดในบริษัท เฉพาะในกรณีที่ไม่ครบองค์ประชุมถ้าการประชุมนั้นมิใช่การเรียกประชุมโดยผู้ถือหุ้น กรรมการต้องเรียกประชุมใหญ่อีกรอบภายใน 14 วันและการประชุมครั้งหลังสามารถประชุมกันได้ แม้ผู้ถือหุ้นที่มาประชุมมีจำนวนหุ้นน้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนหุ้นทั้งหมดในบริษัท (มาตรา 1178 และมาตรา 1179)

ข. ประธานขององค์ประชุมใหญ่ ได้แก่ ประธานคณะกรรมการบริษัท ถ้าไม่มีหรือมาประชุมสายเกิน 15 นาทีให้ผู้ถือหุ้นเลือกผู้ถือหุ้นที่มาประชุมทำหน้าที่ประธานแทน (มาตรา 1180)

ก. สิทธิในการเข้าประชุม¹ ผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมใหญ่ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้คือ

1. มีหุ้นจำนวนเท่าที่ข้อบังคับของบริษัทกำหนด

2. ชำระค่าหุ้นที่บริษัทเรียกเก็บเรียบร้อยแล้ว

3. เป็นผู้ไม่มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในเรื่องที่จะลงมติ

4. เป็นผู้ถือหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือ และผู้ถือหุ้นชนิดออกให้ผู้ถือซึ่งได้นำไปหุ้นของตนนามชอบให้บริษัทก่อนเวลาประชุม

5. ต้องมาประชุมด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะเป็นหนังสือให้ผู้อื่นมาประชุมแทน (แบบหนังสือมอบฉันทะ ให้ลงวันที่และลายมือชื่อผู้ถือหุ้นที่มอบฉันทะ โดยระบุข้อความต่อไปนี้ด้วยคือ

(1) มาตรา 1183 ถึงมาตรา 1188

1. จำนวนหุ้นที่ถืออยู่
 2. ชื่อบุคคลผู้รับมอบฉันทะ
 3. กำหนดระยะเวลาในการมอบฉันทะ)
- v. วิธีการลงคะแนน มี 2 วิธีคือ

1. วิธียกมือ เป็นวิธีที่ใช้ตามปกติ โดยการนับคะแนนถือหลักผู้ถือหุ้นแต่ละคนมีเสียงหนึ่งคะแนนไม่คำนึงถึงจำนวนหุ้น

2. วิธีลงคะแนนลับ เนื่องจากมีผู้ถือหุ้นอย่างน้อย 2 คนร้องขอ ก่อนที่จะมีลงคะแนนนั้น ๆ โดยการนับคะแนนถือหลักผู้ถือหุ้นแต่ละหุ้นมีเสียงหนึ่งคะแนน

กรณีที่คะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานที่ประชุมของที่ประชุมมีสิทธิซื้อขาด

3.5 มติของที่ประชุมใหญ่ มี 2 ชนิดคือ

ก. มติสามัญ เป็นเรื่องมติในเรื่องธรรมดายไม่นับคับให้ลงมติพิเศษ การออกเสียงถือคะแนนเสียงข้างมากของที่ประชุมใหญ่

ข. มติพิเศษ เป็นเรื่องมติในเรื่องสำคัญ ต้องมีการลงมติในที่ประชุมใหญ่ถึง 2 ครั้ง ติดต่อกัน โดยมีวิธีการเพิ่มเติมจากการประชุมใหญ่ทั่วไปดังนี้คือ

1. การประชุมครั้งแรก ต้องปฏิบัติตั้งนี้คือข้อความที่จะนำเสนอให้ลงมติพิเศษ ต้องระบุไว้ในคำบอกร่างนัดประชุม และที่ประชุมใหญ่มีมติเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงข้างมาก ไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ส่วนของจำนวนเสียงทั้งหมดที่ได้ลงมติในเรื่องนั้น

2. การประชุมครั้งหลัง ต้องนัดเรียกและได้ประชุมกันในเวลาไม่น้อยกว่า 14 วัน แต่ไม่เกิน 6 สัปดาห์หลังการประชุมครั้งแรก และข้อความอันที่ประชุมครั้งแรกได้ลงมติต้องระบุว่าจะต้องมีการลงมติอีก ในคำบอกร่างนัดประชุมครั้งหลัง ซึ่งที่ประชุมครั้งหลังต้องมีมติยืนยันมติเดิมด้วยคะแนนเสียงข้างมากไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ส่วนของจำนวนเสียงทั้งหมดที่ได้ลงมติในเรื่องนั้น

3. เรื่องสำคัญที่กฎหมายบังคับให้ลงมติพิเศษ¹ มี 6 ประการดังนี้ คือ

1. การตั้งข้อบังคับขึ้นใหม่ หรือเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงข้อบังคับบริษัท หรือข้อความในหนังสือบริคณฑ์สนธิ (มาตรา 1145)
2. การเพิ่มทุนบริษัทโดยการออกหุ้นใหม่ (มาตรา 1220)
3. การตกลงสำหรับสิทธิพิเศษของหุ้นที่ออกใหม่ในกรณีเพิ่มทุน (มาตรา 1221)

(1) สองคน อารถพิศาลสองคน, “พ้าอธิบายกฎหมายหุ้นส่วน, บริษัท, สมาคม และสหกรณ์”, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526 หน้า 216

4. การลดทุน (มาตรา 1224)
5. การควบบริษัท (มาตรา 1238)
6. การเลิกบริษัท ในกรณีที่ไม่ได้มีกฏหมายกำหนดไว้ มาตรา 1236 (4)

กรณีที่การดำเนินการในการเรียกประชุมใหญ่ หรือการลงมติไม่ถูกต้อง กรรมการหรือผู้ถือหุ้นมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ได้ภายในกำหนดระยะเวลา 1 เดือนนับแต่วันที่ลงมตินั้น (มาตรา 1195)

4. บัญชีงบดุล

บัญชีงบดุล คือบัญชีที่แสดงรายการสินทรัพย์และหนี้สินของบริษัท พร้อมทั้งบัญชีกำไรหรือขาดทุนของบริษัท บุคคลผู้มีหน้าที่ทำงบดุลได้แก่ กรรมการบริษัท โดยให้จัดทำงบดุลอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ โดยมีผู้สอบบัญชีของบริษัทเป็นผู้ตรวจสอบและทำรายงานเกี่ยวกับงบดุลนั้น เพื่อเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นด้วย หลังจากนั้นกรรมการบริษัทด้วยต้องนำบัญชีงบดุลนี้เสนอให้ที่ประชุมใหญ่อนุมัติภายในระยะเวลา 4 เดือนนับแต่วันที่ได้ลงในงบดุลนั้น

นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ของกรรมการบริษัทด้วยต้องปฏิบัติก่อนการประชุมใหญ่ โดยต้องส่งสำเนางบดุลไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนก่อนวันประชุมใหญ่ไม่น้อยกว่า 3 วัน และจัดสำเนาบัญชีงบดุลติดไว้โดยเปิดเผยที่สำนักงานของบริษัท ก่อนวันนัดประชุมใหญ่ไม่น้อยกว่า 3 วัน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นชนิดออกให้กับผู้ถือได้มีโอกาสตรวจสอบบัญชีงบดุลก่อนการประชุมใหญ่ด้วย

หน้าที่ของกรรมการบริษัทอีกประการหนึ่งคือ เสนอรายงานเกี่ยวกับกิจการของบริษัทในรอบปีนั้น พร้อมกับบัญชีงบดุล เพื่อประกอบการพิจารณาการดำเนินงานของกรรมการบริษัท เพื่อจะได้มีมติอนุมัติหรือไม่อนุมัติบัญชีงบดุลของบริษัท ถ้าไม่อนุมัติกรรมการบริษัทด้วยต้องจัดทำบัญชีงบดุลใหม่

เมื่อที่ประชุมใหญ่อนุมัติบัญชีงบดุล บุคคลใดประณาจจะได้สำเนางบดุลจากบริษัท บริษัทด้วยต้องจัดการให้ซื้อได้ในราคามิ่งเกินกว่าตนบบละ 50 สถาบัน และกรรมการบริษัทด้วยต้องส่งสำเนางบดุลทุกฉบับไปยังนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท ภายในหนึ่งเดือนนับจากวันที่งบดุลได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่แล้ว (มาตรา 1196 ถึงมาตรา 1199)

5. เงินปันผลและทุนสำรอง

5.1 เงินปันผล⁽¹⁾ เงินปันผล คือเงินที่บริษัทจ่ายให้กับผู้ถือหุ้น โดยต้องจ่ายจากเงินกำไรของบริษัทเท่านั้น ห้ามจ่ายเงินปันผลถ้าบริษัทขาดทุน และจะจ่ายได้ต่อเมื่อมีมติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น

ทุกครั้งที่จ่ายเงินปันผลมีเงื่อนไขให้บริษัทด้วยเงินกำไรเป็นทุนสำรองของบริษัท เสียก่อนอย่างน้อย 1 ใน 20 ส่วน (5%) ของจำนวนเงินกำไรจนกว่าบริษัทจะมีเงินสำรองถึง 1 ใน 10 ของจำนวนทุนของบริษัท หรือตามที่ข้อบังคับของบริษัทกำหนดแล้วไม่ต้องหักเป็นทุนสำรองอีกต่อไป

วิธีการจ่ายเงินปันผล ต้องแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทุกคนทราบซึ่งทำได้ 2 วิธีคือ

1. โฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องที่ฉบับหนึ่งอย่างน้อย 2 ครั้ง หรือ
2. มีจดหมายแจ้งไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัท

การจ่ายเงินปันผลระหว่างกาล ปกติบริษัทจะจ่ายเงินปันผลตอนปลายปี แต่ในกรณีที่บริษัทมีกำไรมาก กรรมการบริษัทมีอำนาจจ่ายเงินปันผลกลางปี โดยไม่จำต้องขออนุมัติที่ประชุมใหญ่ แต่ให้นำเสนอให้ที่ประชุมใหญ่รับรองหรือให้สัตยาบันในการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นในคราวต่อไป

การจ่ายเงินปันผลโดยพิเศษหมาย คือไม่ได้มีมติที่ประชุมใหญ่หรือไม่ได้หักเงินกำไรเป็นทุนสำรองเสียก่อน เจ้าหนี้ของบริษัทมีสิทธิฟ้องเรียกเงินปันผลนั้นคืนมายังบริษัทเพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ ยกเว้นกรณีที่ผู้ถือหุ้นรับเงินปันผลโดยสุจริต ไม่ทราบว่าการจ่ายเงินปันผลนั้นผิดกฎหมายก็ไม่ต้องส่งคืน

5.2 ทุนสำรอง เป็นหลักประกันแก่เจ้าหนี้ทั่วไปนอกจากเงินทุนของบริษัทที่จะหักเบียนไว้แล้ว ทุนสำรองของบริษัทมีที่มาดังนี้ คือ

ก. โดยกฎหมายบังคับ

1. ทุกครั้งที่จ่ายเงินปันผล ต้องหักเป็นทุนสำรองอย่างน้อย 1 ใน 20 ของจำนวนเงินกำไร (5%) จนกว่าทุนสำรองจะมีครบ 1 ใน 10 ของจำนวนทุนของบริษัท

2. การขายหุ้นสูงกว่ามูลค่าหุ้น ให้นำเงินส่วนที่เกินกว่ามูลค่าหุ้นเป็นทุนสำรองจนกว่าทุนสำรองจะครบ 1 ใน 10 ของจำนวนทุนของบริษัท

ข. โดยข้อบังคับของบริษัทกำหนด ในการนี้ต้องไม่น้อยกว่าที่กฎหมายบังคับ แต่เรียกเกินได้

(1) มาตรา 1201 ถึงมาตรา 1203

มีเงื่อนไขว่าผู้ถือหุ้นหรือกรรมการบริษัทจะนำไปแบ่งกันไม่ได้ ถ้าบริษัทยังไม่ได้เลิก เนื่องจากถือว่าทุนสำรองเป็นหลักประกันแก่เจ้าหนี้ของบริษัท

๘. สมุดและบัญชีของบริษัท

กรรมการบริษัทมีหน้าที่ต้องจัดการทำสมุดบันทึกกิจกรรมงานของบริษัทและจัดทำบัญชีของบริษัท

ก. สมุด ได้แก่ สมุดที่จดบันทึกรายงานการประชุมใหญ่พร้อมทั้งมติที่ประชุมใหญ่ และสมุดรายงานการประชุมของคณะกรรมการบริษัทให้ถูกต้อง โดยมีประธานของที่ประชุมได้ลงชื่อรับรองแล้ว ให้เก็บเอกสารนี้ไว้ที่สำนักงานของบริษัท เพื่อให้ผู้ถือหุ้นทุกคนมีสิทธิตรวจสอบเอกสารดังกล่าวได้

ข. บัญชีของบริษัท ได้แก่ บัญชีรายการที่แสดงถึงรายรับรายจ่ายของบริษัทบัญชีแสดงสินทรัพย์และหนี้สินของบริษัทซึ่งตามกฎหมายมีดังนี้คือ

1. บัญชีสินทรัพย์รวมทั้งสินค้าในครอบครอง
2. บัญชีเงินสด
3. บัญชีลูกหนี้และบัญชีเจ้าหนี้
4. บัญชีรายวันซื้อและบัญชีรายวันขาย
5. บัญชีแยกประเภทรายได้และรายจ่าย

โดยเก็บรักษาบัญชีพร้อมหลักฐานไว้ ณ สถานที่ประกอบการค้าเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี¹

ตัวอย่าง

1. ปัญหากรณีวัตถุประสงค์ของบริษัทไม่ชัดเจน

วัตถุประสงค์ของบริษัทข้อหนึ่งระบุให้ทำการนำทรัพย์สินของบริษัทที่มีอยู่ทั้งหมด หรือแต่บางส่วน ยุลฯ จำนวน จำนวน เอาค้าประกัน จำนวนไป หมุนส่งเป็นตัวเงิน หรือจัดการอย่างใดก็ได้สุดแต่บริษัทจะเห็นสมควร ดังนี้ การกู้ยืมธรรมดาก็ยอมอยู่ในอำนาจของบริษัท จะกระทำได้²

2. ปัญหาเกี่ยวกับข้อบังคับของบริษัท

ข้อบังคับของบริษัทมีความว่า เมื่อมีการประชุมสามัญประจำปีภายในห้องแต่การ

(1) ประภาคน อายชัย, "คำอธิบาย ป.พ.พ. ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท", มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528 หน้า 295

(2) คำพิพากษาฎีกาที่ 1269/2499 หน้า 1136

จดทะเบียนบริษัทในปีทุก ๆ ปีต่อไปของบริษัท ผู้ที่เป็นกรรมการต้องออกจากตำแหน่งห้ามสิบ
ดังนี้ มิได้หมายความว่า กรรมการอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 1 ปี หลังจากตั้งกรรมการชุด
เดิมแล้ว ถ้าบริษัทไม่มีการประชุมสามัญประจำปี กรรมการชุดเดิมจึงยังเป็นกรรมการของ
บริษัทอยู่ มีอำนาจแต่งตั้งทนายฟ้องคดีได้

3. ปัญหาการทำนิติกรรมในนามบริษัทจำกัดโดยมิจumnกรรมการไม่ครบ

บริษัทจำกัดเป็นโจทก์ฟ้องว่าจำเลยได้เข้าซื้อรถไปจากโจทก์แล้วทำผิดสัญญา
ปรากฏว่าตามหนังสือรับรองของหอทะเบียนหันส่วนบริษัทกลางระบุไว้ว่า กรรมการผู้มี
อำนาจลงชื่อแทนบริษัทโจทก์มีอยู่ 3 คน 2 ใน 3 คนนี้ร่วมกันมีอำนาจลงลายมือชื่อการทำ
แทนบริษัทได้โดยต้องประทับตราสำคัญของบริษัทด้วย แต่สัญญาเข้าซื้อนั้นมีกรรมการ
เพียงคนเดียวลงลายมือชื่อไว้ในฐานะผู้ให้เข้าซื้อ ดังนี้ ย้อนถอยไปได้ว่าบริษัทโจทก์เป็นคู่สัญญา
เข้าซื้อกับจำเลย บริษัทโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยให้รับผิดตามสัญญาเข้าซื้อ และศาล
ไม่จำต้องวินิจฉัยว่าจะเป็นการกระทำของตัวแทนซึ่งกระทำไปโดยประมาทจากอำนาจหรือ
ทำนองเห็นชอบเขตอำนาจและตัวการได้ให้สัตยบันลือหรือไม่ เพราะเป็นเรื่องนอกประเด็น²

4. ปัญหากรณีมีกรรมการผู้จัดการกระทำการผิดวัตถุประสงค์ของบริษัท

จำเลยที่ 1 เป็นบริษัทจำกัด จำเลยที่ 2 เป็นกรรมการผู้จัดการ ผู้มีอำนาจซึ่งเป็น
ผู้แทนของบริษัทจำกัดที่ 1 ก็ต้องกระทำการไปตามวัตถุประสงค์และข้อบังคับของบริษัท
จำกัดที่ 1 และอยู่ในความครอบของที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้น เมื่อจำเลยที่ 2 ไปทำสัญญา
โอนขายกิจการของบริษัทจำกัดที่ 1 อันเป็นการกระทำการที่อยู่นอกวัตถุประสงค์ของบริษัท
และบรรดาผู้ถือหุ้นก็ไม่เคยประชุมใหญ่อนุมัติให้จำเลยที่ 2 ทำสัญญาโอนขายได้ และสัญญา
นั้นจะโอนขายหุ้นทั้งหมดให้แก่โจทก์มิได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ตามข้อบังคับของบริษัท
ดังนั้น สัญญาจะโอนหุ้นและกิจการของบริษัทที่จำเลยกระทำไปนั้นจึงไม่ถูกพันบริษัทจำเลย
ที่ 1 และเมื่อจำเลยที่ 2 ทำสัญญานี้ในฐานะผู้แทนของบริษัทจำกัดที่ 1 มิได้เป็นคู่สัญญาใน
ฐานะส่วนตัว จำเลยที่ 2 จึงไม่ถูกพันที่จะโอนหุ้นและส่งมอบกิจการของบริษัทให้แก่โจทก์
ด้วย³

(1) คำพิพากษาฎีกาที่ 473/2513 หน้า 551

(2) คำพิพากษาฎีกาที่ 1658/2513 หน้า 2170 (ประชุมใหญ่)

(3) คำพิพากษาฎีกาที่ 1725/2513 หน้า 2262

5. ปัญหาการกระทำแทนบริษัทโดยผิดข้อบังคับ แต่ต่อมาบริษัทได้ยื่นรับถือว่า ผูกพันบริษัท

- กรรมการผู้จัดการบริษัทลงนามในสัญญาในฐานะผู้จัดการบริษัทแต่ผู้เดียว แต่ บริษัทก็รับเอกสารลงนามสัญญาต่อมา แม้ข้อบังคับของบริษัทกำหนดให้กรรมการ 2 ราย ลงนาม สัญญานั้นก็ผูกพันบริษัท¹

- กรรมการผู้จัดการของบริษัทจำกัดลงนามในสัญญาจ้างแรงงานในฐานะเป็นผู้แทน บริษัทโดยมิได้ประทับตราของบริษัท แม้ว่าตามข้อบังคับของบริษัท กรรมการผู้จัดการ ลงลายมือชื่อในสัญญาต้องประทับตราสำคัญของบริษัทด้วยจึงจะผูกพันบริษัท แต่มีประกายว่า บริษัทได้ยอมรับเอกสารลงนามที่โจทก์ทำให้จนมีการชำระค่าจ้างกันเรียบร้อยไปแล้ว บริษัทจะต้องผูกพันและรับผิดตามสัญญานั้น²

- แม้จำเลยที่ 2 ลงชื่อในตัวสัญญาใช้เงินแต่ผู้เดียวและประทับตราบริษัท อันเป็น การไม่ถูกต้องตามข้อบังคับของบริษัทซึ่งจะต้องมีกรรมการ 2 คนลงชื่อร่วมกันพร้อมกับ ประทับตราบริษัทก็ตาม แต่บริษัทจำเลยที่ 1 ก็ให้การยอมรับว่าเป็นผู้ออกตัวสัญญาใช้เงิน แก่โจทก์ จึงเท่ากับเป็นการให้สัตยบัน บริษัทจำเลยที่ 1 ต้องผูกพันรับผิดตามตัวสัญญาใช้เงิน จำเลยที่ 2 ไม่ต้องรับผิดในตัวสัญญาใช้เงินนั้นเป็นการส่วนตัว³

6. กรณีที่มิใช่ผู้มีส่วนได้เสียพิเศษมีสิทธิลงคะแนนในที่ประชุมใหญ่ได้

การที่ ส. ผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัดออกเสียงในการประชุมใหญ่สามัญผู้ถือหุ้น ลงคะแนนเลือกตันเองเป็นกรรมการบริษัท แม้จะเห็นได้ว่า ส. มีส่วนได้เสียในข้อตั้งกรรมการ ซึ่งที่ประชุมใหญ่จะลงมติ แต่ก็เป็นส่วนได้เสียธรรมดา หาใช่ส่วนได้เสียเป็นพิเศษตามความ หมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1185 ไม่ เพราะการตั้งกรรมการบริษัท เป็นวิธีการจัดการบริษัท จำกัด ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1144, 1151 มิใช่เป็นเรื่องส่วนตัว ของ ส. โดยเฉพาะ ส. ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตันเองได้ และเมื่อไม่ปรากฏว่า การตั้งกรรมการเพิ่มผิดต่อข้อบังคับของบริษัทจะถือว่า ส. ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตมิได้ มติที่ ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นของบริษัทที่ให้ ส. เป็นกรรมการบริษัทจึงชอบด้วยกฎหมาย⁴

(1) คำพิพากษาฎีกาที่ 419/2501 หน้า 450

(2) คำพิพากษาฎีกาที่ 1309/2515 หน้า 1057

(3) คำพิพากษาฎีกาที่ 1400/2527 หน้า 834

(4) คำพิพากษาฎีกาที่ 1246/2520 หน้า 909

7. การแต่งตั้งและการออกดокументการกรรมการ

เฉพาะแต่ที่ประชุมใหญ่เท่านั้น อาจตั้งหรือออกดокументการได้ตามมาตรา 1151 ฉบับนี้ เมื่อบริษัทไม่มีการประชุมใหญ่ ผู้ถือหุ้นจะฟ้องขอให้เพิกถอนการตั้งกรรมการมิได้¹

8. การเลือกกรรมการบริษัทแทนกรรมการบริษัทผู้ด้วย

กรรมการของบริษัทผู้หนึ่งจะอยู่ในตำแหน่งได้ถึงสิ้นปี 2497 เมื่อกรรมการผู้นั้นตายลง กรรมการที่เหลือเลือกผู้อื่นเป็นกรรมการแทนเมื่อ พ.ศ. 2505 ดังนี้ ยื่มขัดกับมาตรา 1155²

9. กรณีที่ผู้ถือหุ้นมีสิทธิฟ้องร้องแทนบริษัท

- ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคลที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นผู้ฟ้องคดีแทนนิติบุคคลกลับกระทำการใดตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นผู้ฟ้องคดีแทนนิติบุคคลเพื่อกล่าวหาตนเอง ดังนั้น ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นยอมได้รับความเสียหาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1169 กับบัญญัติให้ผู้ถือหุ้นฟ้องคดีได้ หากกรรมการบริษัทจำกัดกระทำการใดยกอภิทรัพย์บริษัท ทำให้เกิดความเสียหายและบริษัทไม่ฟ้องคดีดังนี้ โดยนิตินัยยื่มถือได้ว่าผู้ถือหุ้นเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) มีอำนาจฟ้องคดีได้ตามมาตรา 28 (2) (อ้างคำพิพากษาฎีกาที่ 1742/2503 ประชุมใหญ่)³

- คณะกรรมการบริษัทด้วยในความชอบด้วยที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นตาม ป.พ.พ.ม. 1144 และต้องรับผิดร่วมกันในการบังคับการให้เป็นไปโดยถูกต้องตามมติของที่ประชุมใหญ่ตาม ม. 1168 (4) กรณีแต่งตั้งผู้จัดการแทนในการจัดธุรกิจของบริษัทนั้น แม้ข้อบังคับของบริษัทจะได้ให้อำนาจคณะกรรมการไว้อย่างกว้างขวาง แต่เมื่อกรณีการแต่งตั้งผู้จัดการแทนรายนี้ได้มีการนำเข้าสู่ที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นมาแล้ว 2 ครั้ง จนครั้งที่ 3 ได้มีการเลื่อนประชุมไป เป็นเหตุผลดังกล่าวจึงยังคงค้างพิจารณาอยู่ การที่คณะกรรมการถือโอกาสรวบรวมการประชุมลง แต่ไม่ได้รับการตั้งแต่งตั้งผู้จัดการแทน ผู้ถือหุ้นและขัดต่อกฎหมายนับเป็นมติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้บรรดาผู้ถือหุ้นเสียหาย ผู้ร้องชื่นเป็นผู้ถือหุ้นจึงขอให้ศาลเพิกถอนมตินี้เสียได้⁴

(1) คำพิพากษาฎีกาที่ 310/2510 หน้า 310

(2) คำพิพากษาเรื่องเดียวกัน

(3) คำพิพากษาฎีกาที่ 53/2521

(4) คำพิพากษาฎีกาที่ 3747/2526 หน้า 2893

10. การกระทำแทนบริษัทโดยปราศจากอำนาจต้องรับผิดเป็นการส่วนตัว

จำเลยที่ 2 ทำสัญญาขายหุ้นและกิจการของบริษัทจำเลยที่ 1 แก่โจทก์โดยปราศจากอำนาจที่กระทำการแทนบริษัท เมื่อบริษัทจำเลยที่ 1 มิได้ให้สัตยาบันแก่การที่จำเลยที่ 2 เข้าทำสัญญา และโจทก์ก็มิได้รู้อญว่าจำเลยที่ 2 เข้าทำสัญญาโดยปราศจากอำนาจ จำเลยที่ 2 จึงต้องรับผิดต่อโจทก์โดยลำพังตนเอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 823, 1167¹

11. การกระทำแทนบริษัทไม่ต้องรับผิดเป็นการส่วนตัว

กรรมการผู้ทำสัญญาในฐานะผู้แทนของบริษัทจำกัดซึ่งเป็นนิติบุคคล ไม่ต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว²

12. การเรียกประชุมที่ไม่ถูกต้อง

บริษัทจดทะเบียนเลิกโดยมีผู้ชำระบัญชี 2 คน ผู้ชำระบัญชีเพียงคนเดียวเรียกประชุมใหญ่ไปโดยผู้ชำระบัญชีอีกคนหนึ่งมิได้ร่วมดำเนินการด้วย การเรียกประชุมใหญ่นั้นไม่สมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1261

หนังสือบอกร่างเรียกประชุมระบุเพียงว่า กิจการที่ปรึกษาหารือ คือ ยอดเจ้าหนี้และยอดจ่าย บัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายและบัญหาอื่น ๆ แต่ในการประชุมนั้นที่ประชุมกลับประชุมปรึกษาและลงมติในเรื่องเปลี่ยนตัวผู้ชำระบัญชีซึ่งมิได้ระบุไว้ในคำบอกร่างนั้นเลย จึงเป็นการประชุมปรึกษาที่มิได้ระบุสภาพแห่งกิจการที่จะปรึกษาให้ครบถ้วน

ที่ประชุมลงมติให้จ่ายเงินแก่เจ้าหนี้ของบริษัทแต่ละรายร้อยละ 40 มีผู้ถือหุ้นของบริษัท 3 รายซึ่งมอบฉันทะให้ผู้อื่นออกเสียงแทนในมติดังกล่าว ต่างก็เป็นเจ้าหนี้ของบริษัทซึ่งจะได้รับการชำระหนี้ร้อยละ 40 ตามมติของที่ประชุมดังกล่าวด้วย จึงมีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในเรื่องที่ลงมตินั้น เป็นการฝ่าฝืนต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1185 ศาลย่อมมีคำสั่งให้เพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ดังกล่าวเสีย³

13. การเรียกประชุมโดยไม่แจ้งไปยังผู้ถือหุ้นก่อน 7 วัน

ป.พ.พ. ม. 1175 มิได้บัญญัติบังคับโดยเด็ดขาดว่า ถ้าไม่แจ้งไปยังผู้ถือหุ้นก่อนวันนัดประชุม 7 วันแล้ว การแจ้งดังกล่าวจะต้องเป็นโมฆะเสียเปล่า เมื่อผู้ถือหุ้นได้ไปประชุมกัน

(1) คำพิพากษาฎีกาที่ 1725/2513 หน้า 2262

(2) คำพิพากษาฎีกาที่ 1950/2515 หน้า 1400

(3) คำพิพากษาฎีกาที่ 2644/2520

โดยพร้อมเพรียง ถือได้ว่าผู้ถือหุ้นทุกคนทราบกำหนดประชุมใหญ่แล้ว หนังสือแจ้งนัดประชุมใหญ่จึงเป็นคำออกกล่าวแจ้งประชุมใหญ่โดยชอบ¹

14. การประชุมของบริษัทที่มีบุคคลภายนอกเข้าร่วมประชุม

การประชุมของบริษัทซึ่งมีบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ถือหุ้นเข้าร่วมประชุมแสดงความเห็น และออกเสียงลงคะแนนด้วย แม้ผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุมด้วยจะมีหุ้นรวมกันเกิน 1 ใน 4 ของจำนวนหุ้นทั้งหมดและได้ลงคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ก็ตาม มตินั้นเป็นมติที่ไม่ชอบ ศาลเพิกถอน เสียได้²

15. กรณีเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1190 เมื่อผู้ถือหุ้น 2 คนขอให้ลงคะแนนลับแล้วบริษัทจะต้องลงคะแนนลับ หากผู้ฝึกอบรมติของที่ประชุมยอมขัดต่อมาตรา 1194 เมื่อโจทก์ในฐานะผู้ถือหุ้นร้องขอศาลก็ตั้งเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่นี้ได้ตามมาตรา 1195

การขอให้ลงคะแนนลับไม่ใช่เป็นการเข้าประชุมแทนผู้ถือหุ้น และการขอให้ลงคะแนนลับไม่มีกฎหมายบังคับว่าผู้ถือหุ้นจะต้องเข้าไปร่วมประชุมด้วย³

16. การดำเนินการให้มติที่ประชุมใหญ่เรื่องแก้ไขหนังสือบริษัทฯ ที่มีผลบังคับ มติของที่ประชุมใหญ่บริษัทจะมีผลแก้ไขหนังสือบริษัทฯ ที่ได้ต่อเมื่อ⁴ ได้ปฏิบัติตามที่ระบุไว้ในมาตรา 1194

17. การเลิกบริษัทไม่ถูกต้องไม่มีสิทธิของจะตะเบียนเลิกบริษัท

การตกลงเลิกบริษัทต้องประชุมใหญ่มีมติพิเศษให้เลิกบริษัทด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1194, 1236 (4) การที่ประธานกรรมการกับผู้ถือหุ้นตกลงกันเพียง 2 คน ให้เลิกบริษัทเป็นการกระทำที่มีขอบเขตด้วยกฎหมาย แม้การตกลงนั้นได้ทำเป็นสัญญา ประนีประนอมยอมความในศาลและศาลพิพากษาให้เป็นไปตามนั้นแล้วก็ตาม ศาลก็หาได้ชี้ข้อเท็จจริงว่ามิเหตุที่จะเลิกบริษัทไม่ ผู้ที่ทำยอมความกันเช่นนั้นจึงไม่มีสิทธิที่จะขอจดทะเบียนเลิกบริษัทนั้นเป็นการทำความเสียหายแก่ผู้ถือหุ้นคนอื่น⁵

(1) คำพิพากษาฎีกาที่ 1091/2524 หน้า 947

(2) คำพิพากษาฎีกาที่ 89/2521 หน้า 130

(3) คำพิพากษาฎีกาที่ 130/2510 หน้า 310

(4) คำพิพากษาฎีกาที่ 607/2491

(5) คำพิพากษาฎีกาที่ 223/2506 หน้า 706

18. ระยะเวลาการเรียกประชุมใหญ่เพื่อมีมติพิเศษ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1194 หมายความว่า การประชุมครั้งที่ 2 ต้องประชุมกันในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 14 วันและไม่มากกว่า 6 สัปดาห์นับแต่วันประชุมครั้งที่ 1 (มิใช่ว่าต้องมีคำบอกร่างด้วยประชุมครั้งที่ 2 ในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 14 วันนับแต่วันประชุมครั้งที่ 1)

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1190 เมื่อผู้ถือหุ้นสองคนขอให้ลงคะแนนลับแล้วบริษัทจะต้องลงคะแนนลับ หากฝ่ายใดมติของที่ประชุม ย่อมาตรา 1194 เมื่อโจกในฐานะผู้ถือหุ้นร้องขอ ศาลก็สั่งเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่นี้ได้ตามมาตรา 1195¹

19. การประชุมใหญ่เพื่อมติขัดกับกฎหมาย

ที่ประชุมใหญ่ของบริษัทลงมติพิเศษให้ออกหุ้นเพิ่มหุ้นของบริษัทด้วยหุ้นเกินกว่ามูลค่าของหุ้นนั้น เรียกว่าออกหุ้นสูงกว่ามูลค่าของหุ้นที่ได้ตั้งไว้นับว่าเป็นมติอันฝ่าฝืนกฎหมายย่อมาตรา 1195

ที่ประชุมของบริษัทลงมติให้เพิ่มทุนและออกหุ้นสูงกว่ามูลค่าที่ตั้งไว้เป็นการฝ่าฝืนมาตรา 1105 วรรคสองผู้ถือหุ้นคัดค้านการออกหุ้นสูงกว่าค่าหุ้นนั้น แม้ผู้ถือหุ้นคนนั้นจะได้รับหุ้นด้วยก็ไม่เป็นเหตุตัดสิทธิผู้ถือหุ้นคนนั้นที่จะฟ้องขอให้เพิกถอนมติที่ผิดนั้นตามมาตรา 1195²

20. กรณีผู้ถือหุ้นตาย หุ้นตกแก่ทายาทของเจ้ามรดก

เจ้ามรดกมีหุ้นอยู่ในบริษัทจำเลย เมื่อเจ้ามรดกตายหุ้นของเจ้ามรดกย้อมตกมาเป็นของทายาททันทีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 และมาตรา 1600 ทายาทจึงมีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนมติพิเศษของที่ประชุมใหญ่ตามมาตรา 1195 ได้ แม้ว่าบริษัทจำเลยจะยังไม่ได้จดทะเบียนทายาทเป็นผู้ถือหุ้นก็ตาม³

21. กรณีบริษัทขาดทุน ห้ามจ่ายเงินปันผล

กำไรหรือเงินปันผลของห้างหุ้นส่วน บริษัทจะจ่ายไม่ได้จนกว่าทุนซึ่งขาดจะได้คืนมาเต็มจำนวน⁴

(1) คำพิพากษาฎีกาที่ 310/2510

(2) คำพิพากษาฎีกาที่ 607/2491 หน้า 719

(3) คำพิพากษาฎีกาที่ 310/2510 หน้า 30

(4) คำพิพากษาฎีกาที่ 461/2497 หน้า 1921 (ประชุมใหญ่)

บทที่ 5

การสอบบัญชี¹

การสอบบัญชีเป็นเรื่องสำคัญ ในการดำเนินกิจการของบริษัทเพื่อจะได้ทราบฐานะ การเงินของบริษัทเป็นการตรวจสอบว่ากรรมการบริษัทได้ใช้จ่ายไปมากต้องตามระเบียบ ข้อบังคับของบริษัทหรือไม่ โดยกฎหมายกำหนดให้มีการสอบบัญชีของบริษัททุกปี โดยที่ ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นเป็นผู้เลือกผู้สอบบัญชี เป็นตัวแทนที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นเพื่อเป็นผู้ตรวจสอบบัญชีของบริษัท มีข้อห้ามเลือกบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในกิจการของบริษัท กรรมการบริษัท หรือตัวแทน ลูกจ้างของบริษัทมาเป็นผู้สอบบัญชี แต่กรณีผู้ถือหุ้นในบริษัทไม่ห้าม สรุปหลักเกณฑ์ในเรื่องการสอบบัญชีมีดังนี้ คือ

การแต่งตั้งผู้สอบบัญชี เป็นอำนาจที่ประชุมใหญ่สามัญเป็นผู้เลือกผู้สอบบัญชีทุกปี แต่อาจเลือกคนเก่าให้รับตำแหน่งอีกได้ โดยที่ประชุมใหญ่สามัญเป็นผู้มีอำนาจกำหนดค่าจ้าง แก่ผู้สอบบัญชีด้วย ในกรณีที่ตำแหน่งผู้สอบบัญชีว่างลง ให้กรรมการเรียกประชุมใหญ่วิสามัญ เพื่อเลือกตั้งผู้สอบบัญชีใหม่

ในการนี้ที่ไม่ได้ดำเนินการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีดังกล่าวข้างต้น ผู้ถือหุ้นไม่น้อยกว่า 5 คน อาจร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้สอบบัญชีประจำปีโดยกำหนดค่าจ้างให้ด้วย

อำนาจของผู้สอบบัญชี กว้างมากให้อำนาจผู้สอบบัญชีมีสิทธิตรวจสอบสมุดและบัญชี ของบริษัทและมีอำนาจได้ถอดสอบสวนกรรมการหรือผู้อื่นซึ่งเป็นตัวแทนหรือเป็นลูกจ้างของ บริษัทในเรื่องที่เกี่ยวกับสมุดและบัญชีของบริษัท

หน้าที่ผู้สอบบัญชี คือการนำรายงานว่าด้วยบดุลและบัญชี เสนอต่อที่ประชุมใหญ่ สามัญประจำปี โดยแต่งลงว่าการบัญชีของบริษัทเป็นอย่างไร ถูกต้องหรือไม่โดยแสดงเหตุผล ให้ชัดเจน

(1) มาตรา 1208 ถึงมาตรา 1214

ตัวอย่าง

ผู้ตรวจสอบบัญชีเมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการ ไม่เคยได้ตรวจสอบบัญชีของบริษัทเด่อย่างใด และเมื่อได้ลาออกจากตำแหน่งผู้ตรวจสอบบัญชีแล้วยอมไม่ขัดตอกฎหมายและข้อบังคับของบริษัท¹

(1) คำพิพากษาฎีกานี้ 1091/2524 หน้า 947

บทที่ 6

การตรวจงานของบริษัท

ในบางกรณีผู้ถือหุ้นหรือทางการส่งสัญญาในการดำเนินกิจการของบริษัท เนื่องจาก มีเอกสารหรือบัญชีบางอย่างที่ผู้ถือหุ้นไม่มีโอกาสตรวจสอบได้ กว้างหมายได้เปิดโอกาสให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์มีอำนาจแต่งตั้งผู้ตรวจงานของบริษัทได้ 2 กรณี

1. เมื่อผู้ถือหุ้นมีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นทั้งหมดของ โดยผู้ร้องขอเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายหรือบริษัทเป็นผู้จ่ายเมื่อที่ประชุมใหญ่อนุมัติ
2. เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เห็นสมควรให้ตั้งผู้ตรวจของโดยลำพัง

อำนาจของผู้ตรวจ

1. เรียกสมุดและเอกสารของบริษัทมาตรวจสอบ
2. เรียกผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรรมการ ลูกจ้าง และตัวแทนมาสอบถ้าม

หน้าที่ของผู้ตรวจ

หน้าที่ของผู้ตรวจ คือทำรายงานเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และเมื่อได้ รับรายงานให้ส่งสำเนารายงานนั้นไปให้บริษัท ณ สำนักงานของบริษัท ในกรณีที่ผู้ถือหุ้น เป็นผู้ร้องขอ ให้ส่งสำเนารายงานไปให้บังผู้ร้องขอด้วย

บทที่ 7

การเพิ่มทุนและลดทุน

เรื่องทุนของบริษัทจำกัดอาจมีการเพิ่มทุนหรือลดทุนของบริษัทจำกัดที่จดทะเบียนไว้ขึ้นอยู่กับสถานะความเจริญก้าวหน้าของกิจการของบริษัท ถ้ามีกำไรต้องการขยายกิจการต้องหาทุนมาเพิ่มโดยวิธีเพิ่มทุน หรือถ้ากิจการของบริษัทไม่ดีทำให้บริษัทไม่มีกำไรหรือขาดทุน ไม่จำเป็นต้องใช้เงินจำนวนเท่าทุนที่จดทะเบียนไว้ก็ได้ลดทุน เพื่อลดภาระขาดทุนหรือคืนเงินแก่ผู้ถือหุ้น ดังนั้น เรื่องการเพิ่มทุนและลดต้นจึงมีความสำคัญในการดำเนินกิจการของบริษัทดังนี้คือ

7.1 การเพิ่มทุน เป็นเรื่องการเพิ่มทุนจดทะเบียนให้สูงขึ้น เพื่อการขยายงานของบริษัทจำกัด ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ให้ใช้วิธีการเพิ่มทุนโดยออกหุ้นใหม่ ซึ่งมีเงื่อนไขสำคัญ 2 ข้อคือ

1. มีมติพิเศษของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น (มาตรา 1220)
2. หุ้นที่ออกใหม่ต้องชำระเป็นเงิน ยกเว้นในกรณีที่จะออกหุ้นใหม่ในกรณีพิเศษ โดยถือว่าได้ใช้เป็นมูลค่าหรือเพียงบางส่วนด้วยทรัพย์สินอย่างอื่นแทนเงิน ซึ่งต้องมีมติพิเศษเฉพาะเรื่องนี้ (มาตรา 1221)
3. จดทะเบียนมติพิเศษที่ลงมติให้เพิ่มทุนภายใน 14 วันนับแต่วันที่ได้ลงมตินั้น (มาตรา 1228)

สำหรับราคาหุ้นที่ออกใหม่ต้องมีราคามูลค่าหุ้นเท่ากับหุ้นเดิมตามลักษณะสำคัญโดยทั่วไปในเรื่องหุ้น

การขายหุ้นที่ออกใหม่ ต้องเสนอขายแก่ผู้ถือหุ้นเดิมตามสัดส่วนจำนวนหุ้นที่เขาก็ถืออยู่โดยทำเป็นหนังสือบอกกล่าวลงวันเดือนปี และลายมือชื่อของกรรมการบริษัทไปยังผู้ถือหุ้นทุกคน โดยระบุจำนวนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นเก่าจะมีสิทธิซื้อกลับหุ้น ภายใต้กำหนดระยะเวลาเท่าใด เมื่อครบกำหนดแล้วผู้ถือหุ้นเดิมไม่ซื้อหุ้น หรือปฏิเสธไม่ซื้อหุ้น ให้กรรมการบริษัท

นำหุ้นที่เหลือขายแก่ผู้ถือหุ้นคนอื่นที่ต้องการหุ้นเพิ่มหรือกรรมการบริษัทจะรับซื้อไว้เองก็ได้ (มาตรา 1222)

7.2 การลดทุน เป็นกรณีที่บริษัทมีทุนจดทะเบียนมากเกินไป เกินจำนวนที่จะใช้ในการดำเนินกิจการของบริษัทนี้ของจากบริษัทได้ยกเลิกโครงการบางอย่างทำให้บริษัทสามารถลดทุนของบริษัทลงได้ โดยคืนเงินทุนแก่ผู้ถือหุ้นต่อไป

วิธีการลดทุน

1. การลดทุนโดยลดมูลค่าหุ้น เช่น หุ้นของบริษัทจำกัดมีมูลค่าหุ้น 100 บาท ลดเหลือมูลค่าหุ้นละ 10 บาท (กฎหมายห้ามลดลงต่ำกว่าหุ้นละ 5 บาท) โดยมีจำนวนหุ้นเท่าเดิม

2. การลดทุนโดยลดจำนวนหุ้นให้น้อยลง เช่น หุ้นของบริษัทจำกัดมี 1,000 หุ้น ลดลงเหลือ 500 หุ้น โดยมีมูลค่าหุ้นเท่าเดิม

หลักในการลดทุน มีกฎหมายกำหนดไว้ดังนี้ คือ

1. มีมติพิเศษของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น (มาตรา 1224)

2. บริษัทจะลดทุนลงให้เหลือต่ำกว่าจำนวน 1 ใน 4 ของทุนทั้งหมดไม่ได้ (มาตรา 1225)

3. โฆษณาข้อความที่บริษัทจะลดทุนในหนังสือพิมพ์ โดยลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อย 7 ครั้ง (จะเลือกลงหนังสือพิมพ์ 7 ฉบับในหนึ่งวันหรือลงหนังสือพิมพ์ฉบับเดียวใน 7 วันก็ได้)

4. มีหนังสือบอกกล่าวเจ้าหนี้ของบริษัทว่า บริษัทจะลดทุนและขอให้เจ้าหนี้ที่ประสงค์จะคัดค้านการลดทุน ส่งคำคัดค้านไปยังบริษัทภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่บอกกล่าว (กรณีที่เจ้าหนี้ไม่คัดค้าน¹ บริษัทสามารถดำเนินการลดทุนต่อไปได้ ถ้าเจ้าหนี้คัดค้านบริษัทต้องใช้หนี้หรือหาหลักประกันเพื่อหนี้นั้นเสียก่อน)

5. บริษัทต้องนำมติพิเศษที่ให้ลดทุนไปจดทะเบียนภายใน 14 วัน (มาตรา 1228)

(1) ถ้าเจ้าหนี้ไม่คัดค้านเพราจะไม่ใช้ความผิดของเจ้าหนี้ เช่น ไม่ได้รับหนังสือบอกกล่าว ผู้ถือหุ้นยังคงต้องรับผิดในจำนวนเงินที่ได้รับคืนไปเพื่อการลดทุนโดยมีอายุความ 2 ปีนับแต่วันที่จดทะเบียนการลดทุน (มาตรา 1227)

บทที่ 8

การเลิกบริษัทจำกัด

บริษัทจำกัดมีสภาพเป็นนิติบุคคล ถ้าบริษัทเลิกกิจการมีผลให้สภาพแห่งนิติบุคคลหมดไปด้วย ซึ่งการเลิกบริษัทจำกัดมี 2 วิธีคือ การเลิกโดยผลของกฎหมาย กับการเลิกโดยคำสั่งของศาล

8.1 การเลิกโดยผลของกฎหมาย มือญี่ 6 กรณีคือ

1. ถ้าในข้อบังคับของบริษัทมีกำหนดกรณีอันได้เป็นเหตุที่จะเลิกกัน เมื่อกรณีนั้นเกิดขึ้นให้ถือว่าเลิกบริษัท

2. ถ้าบริษัทได้ตั้งขึ้นมีกำหนดระยะเวลา เมื่อครบกำหนดระยะเวลาแล้วถือว่าเลิกบริษัท

3. ถ้าบริษัทได้ตั้งขึ้นเพื่อทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพียงอย่างเดียว เมื่อเสร็จกิจการนั้นถือว่าเลิกบริษัท

4. เมื่อที่ประชุมใหญ่มีมติพิเศษให้เลิกบริษัท

5. เมื่อบริษัทล้มละลาย

6. เมื่อวัตถุประสงค์ของบริษัทภายในเป็นการผิดกฎหมาย เช่น มีกฎหมายใหม่ออกมาห้ามดำเนินการตามวัตถุประสงค์นั้น (มาตรา 1236)

8.2 การเลิกโดยคำสั่งศาล โดยผู้ถือหุ้นเป็นผู้ร้องขอต่อศาล มือญี่ 4 กรณีคือ

1. การทำผิดในเรื่องการยื่นรายงานการประชุมตั้งบริษัทหรือทำผิดในการประชุมตั้งบริษัท

2. ถ้าบริษัทไม่เริ่มทำการภายใน 1 ปี นับแต่วันจดทะเบียนหรือหยุดทำการถึง 1 ปีเต็ม

3. ถ้าการค้าของบริษัททำไปมีแต่ขาดทุนอย่างเดียว และไม่มีทางหวังจะกลับฟื้นตัวได้

4. ถ้าจำนวนผู้ถือหุ้นเหลืออยู่ไม่ถึง 7 คน (มาตรา 1237)

8.3 ผลการเลิกบริษัทจำกัด “ไม่ว่าบริษัทได้เลิกโดยผลของกฎหมายหรือเลิกโดยคำสั่งศาล มีผลให้บริษัทและกรรมการบริษัทหมดอำนาจในการดำเนินการทุกอย่าง คงเหลือ การดำเนินงานเฉพาะการชำระบัญชีของบริษัทเท่านั้น

บทที่ 9

การควบบริษัทจำกัดเข้ากัน

การที่บริษัทจะขยายกิจการต่อไปนอกจากการเพิ่มทุนและลดทุนแล้ว การรวมบริษัทหลายบริษัทมาเป็นบริษัทเดียวกัน เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะเป็นการเพิ่มทั้งทุนจดทะเบียน และเจ้าหน้าที่ของบริษัทเข้าด้วยกัน หลักเกณฑ์การควบบริษัทจำกัดดังนี้ คือ¹

1. มีมติพิเศษของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น
 2. จดทะเบียนมติพิเศษนั้นภายใน 14 วันนับแต่วันที่ลงมติ
 3. โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ 7 ครั้ง และจดหมายลงทะเบียนไปรษณีย์ บอกให้เจ้าหนี้ของบริษัททราบ การที่จะควบบริษัทเข้ากัน ถ้าเจ้าหนี้ของบริษัทจะคัดค้าน ต้องกระทำการยื่น 6 เดือน
 4. กรณีที่เจ้าหนี้คัดค้าน บริษัทต้องใช้หนี้หรือได้ให้ประกันหนี้นั้นจนกระทั่งเจ้าหนี้เลิกคัดค้าน
 5. เมื่อบริษัทควบกันแล้ว บริษัทที่ได้ควบกันต้องนำเรื่องการควบบริษัทเข้ากันไปจดทะเบียน และจดทะเบียนบริษัทใหม่ที่ควบกันด้วย
 6. มีเงื่อนไขว่าจำนวนทุนเรือนหุ้นของบริษัทใหม่ต้องเท่ากับยอดรวมจำนวนทุนเรือนหุ้นของบริษัทดิบันมาควบเข้ากัน (ทำให้มูลค่าหุ้นมีราคาเท่ากัน)
- ผลการควบบริษัทจำกัด บริษัทใหม่ยอมได้ไปทั้งสิทธิและความรับผิดที่มีอยู่แล้ว ในบริษัทดิบันที่ได้มาควบกัน

(1) มาตรา 1238 ถึงมาตรา 1243

บทที่ 10

การถอนทะเบียนบริษัท

ในการดำเนินกิจการของบริษัท บางบริษัทมิได้ทำการค้าขายต่อไปหรือไม่ชำระบัญชีให้ถูกต้องกรณีบริษัทเลิกกัน นายทะเบียนหันส่วนบริษัทมีอำนาจถอนบริษัทออกจากทะเบียนได้

ก. กรณีบริษัทมิได้ทำการค้าขายหรือประกอบการงาน

นายทะเบียนบริษัทมีเหตุอันสมควรเชื่อว่าบริษัทมิได้ทำการค้าขาย หรือประกอบการงาน นายทะเบียนบริษัทดำเนินการได้ดังนี้ คือ

1. มีจดหมายส่งทางไปรษณีย์ไปยังบริษัทนั้น เพื่อได้ถามว่ายังทำการค้าหรือประกอบการงานอยู่หรือหาไม่

2. ถ้ามิได้รับคำตอบภายใน 1 เดือน และเมื่อครบเวลา 1 เดือนแล้วภายใน 14 วัน หลังจากนั้นให้นายทะเบียนบริษัทส่งจดหมายทะเบียนไปยังบริษัทนั้นอีก อ้างถึงจดหมายฉบับแรกว่ายังไม่ได้รับคำตอบ และกล่าวว่าถ้าไม่ตอบจดหมายฉบับที่สองภายใน 1 เดือนนับแต่วันที่ลงในจดหมายนั้นแล้ว จะได้แจ้งความโழณาในหนังสือพิมพ์ เพื่อขึ้นชื่อบริษัทนั้นออกจากทะเบียน

3. ถ้านายทะเบียนได้รับคำตอบว่าบริษัทมิได้ทำการค้าขายต่อไปแล้ว หรือไม่ได้รับตอบจดหมายฉบับที่สองภายในกำหนดเวลา นายทะเบียนบริษัทจะโழณาในหนังสือพิมพ์พร้อมกับบอกกล่าวเป็นหนังสือลงทะเบียนไปรษณีย์ไปยังบริษัทโดยกล่าวว่าเมื่อพ้นเวลา 3 เดือน นับแต่วันบอกกล่าว บริษัทนั้นจะถูกขึ้นชื่อออกจากทะเบียน และจะต้องเลิก เว้นแต่จะแสดงเหตุให้เห็นเป็นอย่างอื่น

ข. กรณีบริษัทกำลังชำระบัญชีเลิกบริษัท

นายทะเบียนบริษัทมีเหตุอันสมควรเชื่อว่าบริษัทที่กำลังชำระบัญชีเลิกบริษัทไม่มีตัวผู้ชำระบัญชีทำการอยู่ หรือชำระบัญชีเสร็จแล้วแต่ไม่ทำรายงานการชำระบัญชีภายใน

6 เดือน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากนายทะเบียนให้ส่งรายงานนั้น นายทะเบียนบริษัทดำเนินการได้ดังนี้

1. โฆษณาในหนังสือพิมพ์และส่งคำบอกร่างไว้เป็นหนังสือไปยังบริษัทเช่นเดียวกับกรณีบริษัทมิได้ทำการค้าขายหรือประกอบการงาน

2. เมื่อสิ้นกำหนดเวลาที่ได้บอกร่างไว้ไปยังบริษัทและบริษัทมิได้มีเหตุผลคัดค้านนายทะเบียนบริษัทจะขึ้นชื่อบริษัทนั้นออกจากทะเบียนได้ และให้แจ้งโฆษณาในหนังสือราชกิจจานุเบกษาถือว่าบริษัทเลิกเมื่อมีประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษาแล้ว

ในการที่บริษัทผู้ถือหุ้นหรือเจ้าหนี้เป็นผู้ได้รับการเสียหายจากการถอนทะเบียนบริษัทมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาล ขอให้ศาลมั่งให้บริษัทมิชื่อออยู่ในทะเบียนตามเดิม (มาตรา 1246) ด้วย

1. การเลิกบริษัทโดยไม่ชอบ

การตกลงกันแลิกบริษัทต้องประชุมใหญ่มีมติพิเศษให้เลิกบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1194, 1236 (4) การที่ประธานกรรมการกับผู้ถือหุ้นตกลงกันเพียง 2 คนให้เลิกบริษัท เป็นการกระทำที่มิชอบด้วยกฎหมาย แม้การตกลงนั้นได้ทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลและศาลมั่งพิพากษาให้เป็นไปตามนั้นแล้วก็ตาม ศาลก็หาได้ชี้ข้อเท็จจริงว่ามีเหตุที่จะเลิกบริษัทไม่ ผู้ที่ทำยอมความกันเช่นนั้น จึงไม่มีสิทธิที่จะขอจดทะเบียนเลิกบริษัทอันเป็นการทำความเสียหายแก่ผู้ถือหุ้นคนอื่น¹

2. การเลิกบริษัทถูกต้อง กรรมการของบริษัทขอเลิกบริษัทอีกไม่ได้

ที่ประชุมผู้ถือหุ้นได้มีมติพิเศษให้เลิกบริษัท ตาม ป.พ.พ. 1236 (4) ซึ่งมีผลตามกฎหมายให้บริษัทเลิกกันแล้ว จึงไม่มีเหตุที่ผู้ร้องชื่นเป็นกรรมการของบริษัทจะต้องใช้สิทธิทางศาลตาม ป.ว.พ. ม.55 ขอให้ศาลมั่งเลิกบริษัทด้วย ด้วย ตาม ม.1237 (3) อีก²

3. ผู้ถือหุ้นที่เป็นกรรมการของบริษัทฟ้องขอเลิกบริษัท

ผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นผู้จัดการและเป็นกรรมการของบริษัทนั้น ฟ้องขอให้เลิกบริษัทได้โดยไม่ต้องได้รับมอบอำนาจจากกรรมการอื่น เพราะไม่ใช่เป็นการฟ้องในฐานะเป็นตัวแทนของบริษัท³

(1) คำพิพากษาฎีกาที่ 223/2506 หน้า 706

(2) คำพิพากษาฎีกาที่ 2301/2526 หน้า 1534

(3) คำพิพากษาฎีกาที่ 337/2490 หน้า 445

4. การเลิกบริษัทและการตั้งผู้ช่วยบัญชี

นายทะเบียนบริษัทขึดชื่อบริษัทจำเลยออกเสียจากทะเบียน และออกแจ้งความโழชนาในหนังสือราชการจากนั้นเบกษาแล้ว บริษัทเป็นอันเลิกกันตั้งแต่โழชนาแจ้งความ ตาม พ.พ.พ. มาตรา 1246 (5) ซึ่งเป็นกรณีที่บริษัทเลิกโดยผลของกฎหมาย ไม่มีความจำเป็นต้อง สืบพยานถึงเหตุที่จะให้เลิกบริษัทและเมื่อไม่ปรากฏว่า บริษัท, ผู้ถือหุ้น หรือเจ้าหนี้ของบริษัท ได้ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้สั่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1246 (6) บริษัทจำเลยจึงไม่อาจกลับคืน ขึ้นทะเบียนได้

โจทก์เป็นเพียงพนักงานบริษัทจำเลย ทั้งพี่ชายโจทก์ก็มีปัญหาเรื่องการเงินอยู่กับ บริษัท จึงไม่สมควรตั้งโจทก์เป็นผู้ช่วยบัญชีเมื่อบริษัทจำเลยเลิกกันโดยไม่มีผู้ช่วยบัญชี ตามมาตรา 1251 วรรคสอง ถ้าศาลเห็นสมควรยื่นมีอำนาจตั้งเจ้าพนักงานกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม เป็นผู้ช่วยบัญชีได้¹

(1) คำพิพากษาฎีกาที่ 220/2526 หน้า 45